

SVOBODNA SLOVENIJA

LETO (AÑO) XLIV (38)

Štev. (No.) 10

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

28. marca 1985

Dragi rojaki!

Vemo iz tukajšnjih časopisov in televizije o potresu, ki je pred kratkim prizadel provinco Mendoza. Nekatere domove naših rojakov je v večji ali manjši meri prizadelo, pa tudi vsi tamkajšnji slovenski skupnosti, kajti tudi skupnemu slovenskemu Domu ni bilo prizaneseno, kot smo brali v poročilu predsednika arh. Bajuka v tem časopisu.

Tamkajšnji prizadeti o tem ne marajo kaj več govoriti, še manj prositi za pomoč nas slovenske rojake v Buenos Airesu. Moralna dolžnost nas vseh Slovencev v Argentini pa je, da prizadetim pomagamo.

Iz naše literature in pripovedovanja starejših vemo, da ko se je kdaj v Sloveniji na deželi komu zgodila nesreča, recimo, da je komu hiša pogorela, so vsi vaščani brez razlike takoj priskočili in s skupnimi močmi postavili prizadetemu nov dom.

Če trdimo, da ohranjamo zdrave slovenske tradicije, dokažimo sedaj v dejanju, da so te tradicije v nas še vedno žive. Če trdimo, da smo vsi rojaki v Argentini ena sama velika družina, dokažimo, da to držimo, in izkažimo solidarnost z našimi brati v potrebi.

Kako moremo to storiti?

Društvo Zedinjena Slovenija in slovenski Domovi v Velikem Buenos Airesu so na zadnji seji Medorganizacijskega sveta sprejeli sklep, da z vsemi močmi podprejo akcijo prodaje srečk v ta namen. Posebej so se za to zavezali predsedniki Domov in mladinske organizacije. Akcija se zaključuje z zbiranjem srečk na Slovenskem dnevu. Le še dobrih 14 dni je do tedaja.

Ko se bodo obrnili na Vas, prosimo, da res vsak kupi toliko srečk, kolikor zmore.

Ob 40-letnici našega zdomstva se kljub in navkljub težki gospodarski krizi, ki jo vsi preživljamo, izkažimo velikodušni in solidarni s prizadetimi brati v Mendoza.

arh. Jure Vombergar
predsednik Zedinjene Slovenije

JAVNA TRIBUNA

Slovenski narod in slovenska kultura

Kot smo že objavili v Svobodni Sloveniji 7. marca, so v začetku januarja priredili kulturniki dvodnevno javno tribuno v novem Cankarjevem domu, ki je doživela velik uspeh, saj je posegla v precejšnje število problemov. Ponatisnili smo članek K. Humarja iz Katoliškega glasu, kjer obravnava uvodni govor predsednika Društva pisateljev Toneta Partljiča.

Naj omenimo še eno misel iz govora predsednika Partljiča:

„Imam prijatelja, morda ta trenutek enega najboljših slovenskih pisateljev sploh, ki je bil obsojen na enoleten zapor — in potem od predsednika SRS po treh mesecih pomilostjen — ker mu je sicer zavedni koroški Slovenec stisnil v roko knjigo o 'nesrečnih' roških dogodkih, češ, glej, kaj pišejo zunaj o vas. Če je hotel zvedeti, kaj se je približno dogajalo, je moral brati sovražno in emigrantsko knjigo, kajti pri nas se je do nedavnega — zgodovini navkljub — o teh dogodkih v glavnem šepetalo.“

Zanimivi so tudi posegi drugih slovenskih kulturnikov v to debato. Hude očitke skupnosti je nanizal Dimitrij Rupel, ko je govoril o splošni slovenski kulturi, saj je na neki anketni lestvici kultura kot vrednota pristala na 19. mestu, in pa da 46% Slovencev letno ne prebere nobene knjige, kar je skoraj nepojmljivo dejstvo. Tudi je Rupel zahteval možnost različnih mnenj, saj „moderen narod ni cerkveni zbor, kjer pojejo vsi v en glas“.

Drugi govornik, slovenski pisatelj Ciril Zlobec, je najprej napadel „skupna jedra“, da so bila trojanski konj jugoslovanskih centralističnih teženj v kulturi, opozoril pa je tudi na aktualen „projekt 2000“, v katerem je kulturi pripisano le nepomembno in sila skromno mesto. Tudi on se je zavzel za debato o vročih „tabuiziranih temah“.

Bojan Štih je povezal sedanje stanje kulture z gospodarsko delavnostjo, saj je jasno povedal, da imamo doma le 3% male industrije, koncentracija velike industrije pa je vedno nosilka raznarodovalnih procesov. Zanimiv in resničen je njegov rek, da je „globalna kriza socialistične družbe boljševeškega tipa pripomogla k poslabšanju položaja slovenskega naroda“.

Prepričljiv je bil prispevek pesnika Janeza Menarta, ki je trdil, da se že dobra tretjina Slovencev čuti ogrožena pri vprašanju maternega jezika. Svoje kritične osti je usmeril tudi na delegate v zveznih ustanovah, ki samovoljno govorijo v slabem srbohrvaškem jeziku in da „kdor v zvezni skupščini ne govori v slovenščini, izpodkopava ustavo“. Kritiziral je tudi dejstvo, da se ne podnaslavljaajo vsi filmi s slovensko, in tudi čuden odnos ljubljanske televizije do slovenskega jezika.

Slišati je tudi nasprotno mnenje. Miloš Mikelc je očital lahko miselnost in absurd Spomenki Hribar na podlagi citata „ali zoper okupatorji k sovjetizaciji ali zoper sovjetizacijo z okupatorjem“. Napade je slovensko „nacionalno hipohondrijo“ in tiste, ki trdijo, da so naše nesreče krivi Srbi! „...nekaterih poedinih provokacij in publicističnih manipulatorjev, ki poskušajo zadnje čase manipulirati nacionalno zavest in kompenzirati nekatere nacionalne probleme.“ Ta njegov glas je bil bolj osamljen, saj so drugi precej enoglasno prikazovali nacionalne in kulturne probleme, pa tudi politične.

Spomenka Hribar je odgovorila. Mikelcu, da je ideološki ekskluzivizem utemeljen na preživeli boljševiski identifikaciji naroda in razreda, vzrok današnjega razdvajanja, ter se zavzela za pluralizem mišljenja.

Posebej je treba omeniti govor (Nad. na 2. str.)

ljalska oblika gospodarstva, ker Cerkev ni vezana na nobeno določeno in končnoveljavno obliko družbenega sistema, odklanjati pa mora tako izkoriščevalsko kapitalistično kot parazitsko socialistično obliko zaradi socialne nepravilnosti. Kar pa tiče politične ureditve, bi morala biti odklonjena zaradi nesposobnosti človeškega dostojanstva.

V tem je bistvo stalinizacije, katere proces v Sloveniji še ni končan. Slovenska družba je še vedno vertikalna; če se obdržuje, ni to zaradi horizontalne razsežnosti, še manj pa, ker bi izkoristila vse možnosti.

Imenovanja od zgoraj, volitve samo „za“ in „ne“ so zaenkrat še zelo slab pripomoček za pravično ureditev človeške družbe, posebno pri nas, kjer smo si nekdanji „prosti volili vero in postave“ in ne navsezadnje tudi ljudi.

Tone Brulc

Prof. Krašovec izpuščen

Temeljno sodišče v Ljubljani je obsodilo lansko leto prof. Jožeta Krašoveca na mesec dni zapora pogojno za dobo pet let zavoljo nekega predavanja na teološkem tečaju leta 1980; predavanje je potem izšlo v tisku leta 1981. Prof. Krašovec se je po izreku sodbe pritožil na višje sodišče, ki je sodbo razveljavilo in zadevo vrnilo temeljnemu sodišču. To slednje je primer znova obravnavalo 31. januarja letos, in prof. Krašoveca oprostil z utemeljitvijo, „da v predavanju ni moč zaslediti elementov kaznivega dejanja širjenja lažnih vesti“.

Ali ne bi moglo tega ugotoviti sodišče že pri obravnavi in bi se tako izognili škodljivim polemikam?

(K. G.)

Samoupravljanje v krizi

Neue Zürcher Zeitung, 22. 1. 1985; Prir. P. D.

Nekdanj tako občudovani jugoslovanski gospodarski sistem samoupravljanja je v krizi. Ta se ne prikazuje samo v obupnem gospodarskem sistemu, temveč je vzrok tendencam dezintegracije in to v vrstah komunistov kakor tudi federacije same.

Po Titovi dobi je partija federalizirana, t. j. razdeljena v vodstvo raznih republik, ki med seboj tekmujejo in to v takšni meri, da čestokrat ne sprejmejo ali izvrše sklepov, ki zadevajo vsejugoslovanske probleme. Neuspeh samoupravljanja je tolikšen, da so zahteve po reformi vedno večje. Zagrebški politolog Jovan Mirić je izjavil: „Če smo v zadnjih desetih letih zapadli v največjo in najtežjo družbeno krizo, je pametno in umestno, da se vprašamo, če ni te krize rodil sistem sam?“

Takšna vprašanja so se javljala že v prejšnjih letih. A oblasti so kritikom odgovarjale, češ sistem je dober, le v praksi ga je treba bolje izvrševati.

V območju gospodarstva pa te teze pri najboljši volji ni moči obdržati. Tu govorijo številke in te povedo, da je Jugoslavija imela leta 1983 v inozemstvu 20 milijard dolarjev dolga. Inflacija je bila 60 procentna. Za letos napovedujejo še večjo. Uradno je vpisanih en milijon brezposelnih in to pri šestih milijonih delovnih moči.

Čeprav so same izkušnje dokazale, da ta samoupravni gospodarski sistem ni uspešen, je odločilni impulz moral priti iz inozemstva. Če hoče izpolniti svoje obveznosti, mora jugoslovanska vlada nujno dobiti kredite. Prišla pa je v zadrego, ko je morala dokazati, da lahko izpolni za to potrebne pogoje. Vlada je bila prisiljena vpeljati strog varčevalni program, kot npr. spremembo v bančnem in deviznem sistemu, v razvrednotenju državne valute, davčno razbremenitev gospodarstva, proste cene za vsaj 55% vseh proizvodov, strožje predpise za določevanje plač ter določitev realne obrestne mere.

Vsem, tako jugoslovanskim gospodarstvenikom kakor tudi izvedencem mednarodnega gospodarskega fonda je bilo jasno, da bodo te določbe imele le takrat uspeh, če se bodo vsestransko izvršile. Zato je jugoslovanska vlada v poletju leta 1983 predložila natančno pripravljene dolgoročni program za ustalenie gospodarstva tako parlamentu kakor partiji. Ta program je pripravila tkzv. Krajgherjeva komisija, ki je bila sestavljena iz več kot 300 strokovnjakov (juristov, gospodarstvenikov in politologov). Parlament in partija sta ga sprejela, vendar so že takoj v začetku nastale težave pri izvrševanju predpisov, posebno še, ker so v sami Krajgherjevi komisiji bili člani nesoglasni. Zato je konec preteklega leta moral podpredsednik jugoslovanske vlade priznati, da so zaostanku pri izvrševanju programa. Ker pa je pro-

gram dolgoročen, pomeni ta zaostanek, da bodo rabili več časa, da ga izpeljejo. Vsekakor pa „pomeni podlago za perspektive, s katerimi bomo vstopili v 21. stoletje“, je dodal. Ta izjava torej pomeni, da je ta gospodarska reforma prenešena ad kalendas graecas (to je — nikoli).

Očividno je, da se velik del partije protivi tej gospodarski reformi in jo zavira. Noben funkcionar se ne izjavi javno proti njej, ker pač za to ne more navesti nobenih tehtnih razlogov. Funkcionarji na odločilnih položajih pa dobro vedo, da bi te gospodarske reforme ogrožale ves politični obstoj države. XII. kongres komunistov je že leta 1982 zahteval temeljito analizo političnega sistema, da bi tako pripravili osnove za potrebne spremembe, naredilo se pa ni nič. Toda konec preteklega oktobra so politiki in novinarji bili mnenja, da je prav pomanjkanje političnega sistema krivo, da gospodarske reforme niso imele uspeha. Tej zahtevi sta se krepko uprta Slovenca Marinc in Popit, ki pravita, da ni potrebna sprememba sistema kot takega, temveč je potrebna sprememba znotraj sistema! M. Daljević je nato sarkastično izjavil, da vlada v javnosti gotovo zmeda, ker nekateri politiki hočejo spremembo sistema, medtem ko drugi predlagajo le kozmetični poseg vanj, tretji pa sploh ne želijo nobenih sprememb.

Lišt „Komunist“ je napisal: Vsi funkcionarji in birokrati, ki so dosleži „mesto na soncu“, imajo samo en cilj, namreč da ohranijo status quo. Sicer bi radi videli, da vlada ne bi imela takšnih težav in problemov, da bi pa na revolucionarni način res do tega prišli, jih ne zanima, najmanj pa, da bi izgubili svojo moč. V partiji sami je dosti funkcionarjev, ki ne marajo nobenih sprememb, ker bi bilo treba pokazati, kaj so, kaj imajo in kaj si hočejo obdržati. Dej njih se raje odpove vsem revolucionarnim ciljem partije, kakor pa da bi se odpovedali najmanjšemu svojih privilegijev.

Znano je, da mnogi visoki uradniki izrabljajo svoje vplive v lastne interese. Poleg tega ima vsaka republika pravico veta pri izvrševanju zveznih določb. Jasno je torej, da se na ta način zavira ali celo onemogoča mnogo načrtov.

Upoštevajoč te razmere v sedanji Jugoslaviji se inozemski opazovalci vprašujejo, kako naj partija izvršuje svoje cilje, če je na vsejugoslovanskem področju brez vodstva? Še za časa Tita so leta 1979 proglašili princip skupnega vodstva, to pa je poskrbelo, da danes Jugoslavija nima nobenega politika, ki bi imel karizmo ali pa naravno avtoriteto, ki bi bila priznana po vsej državi.

Spričo notranjega nesoglasja stranke zaradi krajevnih interesov ni čudno, da gospodarske reforme ne dosežejo zaželenih uspehov.

Med nas je usekalo...

Ob 40-letnici našega begunstva

Ker so bili partizani v OF mnenja, da se bosta Nemčija in SZ v tej vojni skupno borili, so se v času, ko so nemške in italijanske čete še zasedale Slovenijo, na vse načine trudili ustvariti pogoje, da bi Nemci zasedli čim večji del.

...V ta namen so v posameznih dolenskih občinah, katere so Italijani že zasedli, organizirali majhne skupine domačinov, da so z nacističnimi zastavami šli Nemcem naproti in jih prosili, naj zasedejo še njihove občine. Župana v Šmihelu - Stopičah pri Novem mestu Brulca, člana Slovenske legije, ki se je

takemu početju uprl, in njegovega najstarejšega sina so pozneje zaradi tega ubili.

V okolici Trebnjega so s svojimi agenti segnili skupaj kakih 200 kmetov, jim dali nacistično zastavo in jim naročili, naj v dvostopih pod vodstvom komunistično usmerjenega učitelja vkorakajo v Trebnje. Tam so trčili ob italijansko posadko; prišlo je do prerekanja in Italijani so se poslužili orožja. To nespametno, po komunistih zasnovano dejanje, je 32 ljudi plačalo z življenjem.

Taboriščni arhiv priča, I, str. 39

JAVNA TRIBUNA

(Nad. s 1. str.)

tržaškega pisatelja **Borisa Pahorja**, ki se je uprl „ideološki koncepciji reševanja naroda“, omenil „obglavljanje slovenske suverenosti“, kriziral matico, da ni prispevala vsega zoper asimilacijo in se zavzemal za kulturno delovanje, ki se ni začelo šele leta 1941!

To javno tribuno je spremljalo občinstvo z izredno pazljivostjo, o njej so razpravljali še potem na televiziji in po raznih revijah in časopisih. V Delu je napisal o njej daljši članek **Boris Majer**, član predsedstva CK ZKS. Povedal je, da bo ena naslednjih sej CK ZKS posvečena problematiki kulture. Mnenja je, da so minili časi monolitnosti, posvaril pa je tudi, da „je Edvard Kardelj zapisal, da se Zveza komunistov odpušča vmešavanju v umetnost, kar se tiče stila... ne odpušča se pa boju za njeno socialistično in humanistično usmerjenost in vsebino.“

Franc Šetinc, predsednik SZDL, pa istotam napade precej trdo to tribuno in ji očita celo vrsto pregreh, kot „šarlatanstvo“ Pahorja, ki da je odtujen „ne samo od matice, temveč tudi od zamejskih Slovencev“; napade še „absurd“ Hribarjeve, ter „kritičen in včasih žaljiv odnos do Kardelja“, „prežvečelo svetlobe in bogoiskateljsko“, nasprotovanje Srbom itd. Sicer se izjavi tudi on za nadaljevanje te vrste debate, a kritizira „premajhno koordinacijo s Socialistično zvezo“.

Slovenski „kulturni minister“ **Matijaž Kmecl** pa je objavil v Naših razgledih Opombo, kjer sicer pravi, da je bilo na Tribuni malo preveč črnoglednosti kot „npr. da bife slovenstvu zadnja ura, da se nam nikoli ni godilo tako hudo kot zdaj in da nismo dosegli prav ničesar“, pri tem pa prizna nekaj zanimivih točk: da so res nekatere vidne osebnosti

govorile o stapljanju narodov kot marksistično priznani nui, da se je s šolskimi jedri zelo agresivno označevala denacionalizacija šolstva (in da je zatiše samo začasno), da je bila huda pamfletistična gonja zoper „slovenski egoizem“ itd.

Kot zadnji odmev na to tribuno je padla odločilna beseda: predsednik CK ZKS, **Andrej Marinc**, je povedal še svojo besedo, besedo partije (v Književnih listih, Delo, 7. marca. Prinašamo le del):

Pismo Tonetu Partljiču:

„Ali res misliš, da je mogoče v naši družbi dopustiti — in to še pod pretvezo humanizma — takšno javno razglabljanje o smrti in žrtvah slovenskega naroda, ki se konča celo z idejami, da se v Ljubljani, mestu-heroju, postavi obelisk z napisom: „Umrli za domovino“? Ljudje doživljajo takšne ideje — pa naj je to namen njihovih avtorjev ali ne — kot izenačevanje padlega partizana s fašisti in njihovimi pomagači, ubitega otroka, matere, z mrtvim izdajalcem svojega naroda in domovine! Če bi kdorkoli v to privolil, bi bil to poskus sprave z nespravičljivim — botanje z izdajalci. Ne delajmo si iluzij, da temu ni tako. Takšne ideje pomenijo ponovno obujanje vsega hudega, kar je za nami. Prepričan sem o tem, da je življenje samo in čas obnove in gradnje naše skupnosti te rane v glavnem že zdavnaj zacelilo. Zato bi to pomenilo ponovno podpiranje strasti in razvrščanje med živimi (sinovi, hčera, vnuki — med tistimi, ki skupaj gradijo bolj human in svobodno življenje), kam in h komu kdo pripada. To bi bilo strašno! Nepojmljivo je, da tega posamezniki s takšnimi idejami norejo razumeti, a se štejejo za humaniste, intelektualce, znanstvenike, in ne vem še za kaj, celo za komuniste. Zato naj mislijo karkoli hočejo. To je njihova pravica. A naj to počno zase in ne javno.“

50 let Folklornega instituta

Lansko leto je minilo petdeset let od ustanovitve „Folklornega instituta“, ki ga je ustanovil France Marolt leta 1934. Po Maroltovi zamisli naj bi institut zbiral slovensko pesemsko, instrumentalno in plesno izročilo, ga vsebinsko, jezikovno in oblikovno na znanstveni način raziskoval in s tem ohranjal kot eno najvažnejših vej kulturnega udejstvovanja. Svoje izsledke naj bi objavljali in s tem pripomogel poznanju kulturne zgodovine naroda. Kot pripomoček k temu naj bi se ustanovila institutova knjižnica in arhiv, ki bi hranil naše bogastvo, ga primerjal z drugimi narodi, jim ga posredoval in ohranil tudi znanjem.

Danes ima „Folklorni institut“ zgledno urejeno kartoteko po šestih različnih vidikih in hrani 1260 magnetofonskih travov z več kot 37.000 posnetki pesmi in instrumentalne glasbe. Njegova zbirka je zrastle po letu 1957, ko je dobila v svojo last zbirko Karla

Štreklja, ki obsega 13.000 pesmi iz različnih krajev. Velik del te zbirke je še v rokopisu in gradivo ni bilo objavljeno.

Institutova raziskovalna skupina je l. 1963 raziskala Režijo in posnela na plošče veliko pesmi, ki jih imamo za najstarejše o kraljeviču Marku, o Lepi Vidici, o Godecu v predpeku in ki so posebnost v slovenski in evropski folklori. Obdelala je tudi Porabje, kjer so posneli stotine pesmi in navezali tudi kulturne stike s porabskimi Slovenci.

Prav tako so bile posnete pesmi in plesi ter njihove variante v Rožu, Zilji in Podjuni.

Zmaga Kumer, ki ima pri nabiranju, obdelavi in objavljanju folklornega materiala velike zasluge, je pred desetimi leti izdala antologijo „Pesmi slovenske dežele“, medtem ko je Mirko Ramovš, ki se bavi z obdelavo plesa, izdal knjigo „Plesat me pelji“.

Institut je sedaj pod okriljem Slo-

IZ ŽIVLJENJA IN DOGAJANJA V ARGENTINI

Alfonsinovo potovanje v ZDA je izredno pozitivno odjeknilo v severni državi, a imelo doma tak odmev, kot bi ga malokdo pričakoval. Narod nasploh, zlasti pa še politični krogi in skupne opazovalcev in strokovnjakov, so temni obisku pripisali izredno važnost. V tem se res niso zmotili, marsikaj je v bodoči argentinski politiki odvisno od teh pet dni, ko je dr. Alfonsín romal po ZDA.

NIČ NEPREDVIDENEGA

Poudarjamo. Predsednikovo potovanje je imelo dvojen prizvok: politični in gospodarski. Politični namen je bil ojačiti prijateljske vezi. Od samega nastopa se je radikalna vlada trudila, da prepriča ZDA, da „smo na zahodu“ in da Argentina nima nobenih želja zamenjati svoje mesto v sklopu veleblokov. O tem so si v Washingtonu na jasnem.

Drug namen, in to je izrecno poudaril dr. Alfonsín, pa je bil prepričati ameriško vlado, in tudi ameriške vojaške kroge, da v bodočih medsebojnih razmerjih ne bo nikarkršnih presenečenj. „Nič nepredvidenega“ ne bo storila radikalna vlada. Buenos Aires in Washington bosta o marsičem imela drugačna stališča, a to bo eden in drug že vnaprej vedel. Nikdar več naj ne bo „presenečenja“, ki ga je general Galtieri pripravil, ko je ukazal invazijo Malvinov. Dogodek je globoko zarezan v Reagonov spomin, in sploh v spomin ameriške diplomacije.

Da niso v vsem edini je pokazala Alfonsínova zavzetost za nikaragški primer. Argentinski predsednik je poudarjal zahtevo o „nevmešavanju“ v notranje zadeve drugih držav, in pozival k mirni rešitvi problema. Buenos Aires ne bo nikdar, pod radikali, podprl morebitno invazijo Nikaragve — a se ji tudi ne bo zoperstavil. Washington pa ve, da more vedno računati na argentinsko blago voljo, in da ob La Plati ni nevarnosti sovjetskih baz ali kaj podobnega. Kar se politike tiče, je konec avantur.

GOSPODARSKA LOTERIJA

Avanture se pa nadaljujejo na ekonomskem področju. Ves politični kredit, ki ga je predsednik Alfonsín dobil na obisku, je takoj zapravil v pogajanjih z Mednarodnim denarnim fondom. Argentina je znova zašla v večji zastanek v plačevanju obresti svojega dolga, medtem

venske akademije znanosti in umetnosti kot posebna sekcija za slovensko narodopisje, tako da slovenska dedščina ne bo propadla, ker nam ni bila dana v last, ampaka samo v varstvo, da jo hranimo za rodove, kakor lepo pravi Zmaga Kumer.

ko je Fond enostavno ustavil dotok novih kreditov.

Razlog je enostaven. Ob priliki zadnjega soglasja med Fondom in argentinsko gospodarsko oblastjo so se pogodili za nekatere temeljne ukrepe, ki naj bi jih radikali podvezeli. Medtem so sklenili, naj bi inflacija ne preseгла 300% letno. Pri Fondu so smatrali to številko za preblago — a so popustili. A kaj. Že projekcija prvega trimesečja je pokazala na 600% letno inflacijo. Še tri mesece, in projekcija je kazala cilj 1.200% letne inflacije. Pri Fondu so rekli: Dovolj! In dotok že odobrenih kreditov se je ustavil.

Logično, ne da se popravi kar je že zavoženo. Niti Fond tega ne zahteva. Hočejo le imeti zagotovilo, da se bodo v Argentini zresnili in skušali inflaciji napraviti konec. „Boj proti inflaciji je sedaj naša prioriteta“, je dejal Alfonsín časnikarjem in bankirjem na severu, a Fond hoče dejanj, ne besed. Vsled danih okoliščin, in kot posebno milost, so pristali na nova pogajanja in na novo pogodbo. A hoteli so prej skupno pregledati nov argentinski gospodarski načrt. Zato se je gospodarski minister Sourouille tako hitro vrnil v Buenos Aires, da ta načrt pripravi. Pogajanja bodo dolga in težka, a država nima drugega izhoda kot pristati na vedno bolj stroge zahteve fonda. Po poldrugem letu vladanja izgleda, da bodo sedaj podvezli ukrepe, ki bi jih morali uresničiti že dolgo tega — tedaj z manjšo politično ceno. Vendar še obstaja upanje, da bo vlada ukazala konec dosedanje gospodarske loterije.

ČRNO TEČE ZLATO

Vsi so vedeli, da je eden Alfonsínovih ciljev v ZDA zainteresirati petrolejske velikaše s severa na argentinske zakopane zasluge. Niso pa vedeli, kakšno vabo bo predsednik nabodel na postavljeni trnek. Zato je bil škandal toliko večji, ko je v Houstonu domala obljubil „proste petrolejske pogodbe“, nekako po vzorcu petrolejskega programa, ki ga je svoj čas uvedel tedanji predsednik Frondizi, pa jih je poznejša radikalna vlada dr. Ill'a ukinila.

Ta poteza je sprožila pravo ideološko polemiko. Vlada trdi, da je takšna politika predvidena v strankinem programu. Da to niso koncesije v stilu Frondizijevih, temveč pogodbe, ki bodo vedno pustile v vladnih rokah odločilno besedo. Ena temeljnih razlik je, da bo vlada tujim podjetjem plačala v dolarjih, pesih ali predelanim petroleju, nikdar pa ne v surovem petroleju. Petrolejska reaktivacija naj bi pospešila tudi industrijsko reaktivacijo petrokemije. Prizori polnih jam neuporabljene petroleja, znani iz Frondizijeve dobe, naj bi se nikdar več ne povrnil, država pa naj bi vseeno

dosegla petrolejsko samozadostnost, in tudi izvažala velike količine nafte in podobnega. „Imamo petroleja, da lahko plačamo pet zunanjih dolgov“, se je prej kratkim slisalo. In spriče tega dejstva, in pa splošne krize, so radikal: segli po zadnjem orodju in pri tem nekoliko zatishili ušesa spriče ideoloških odtokov.

Razumljivo je, da sta tako leva kot desna opozicija to priliko izrabili. Cena, ki jo bo morala plačati radikalna vlada bo izredna. Zaenkrat jo rešujejo ti obupani politično-ideološki ukrepi, in pa dejstvo, da je peronizem globoko razbit, kljub nekaterim zadnjim pojavom navideznega zblizanja.

To zblizanje je prišlo do izraza zlasti na asadu, ki ga je organiziral predsednik peronističnega senatnega bloka Saadi. Med griljaji mesa in požirk vina je bila rečena marsikatera prijazna beseda med sicer ostro nasprotnimi močmi. A nekateri opazovalci so mnenja, da je na politični areni drugače. Tam da primanjkuje mesa in vina za toliko povabljenih. In čudeži zaenkrat niso v modi v argentinski politiki.

Tone Mizerit

MEDNARODNI TEDEN

V VZHODNI NEMČIJI je bil v zapletenem dogodku ubit major severno-ameriške vojske, 37-letni Arthur Donald Nicholson. Opis dogodka je dvojen. Sovjeti trdijo, da je omenjeni oficir v prepovedanem ozemlju sovjetske baze fotografiral tamošnje instalacije. Ko so ga presenetili je skušal pobegniti, narkar ga je zadel strel sovjetskega vojaka. Nicholson naj bi bil torej špijon. Amerikanci pa trdijo, da ni bil na omenjenem ozemlju, in da je vsa zadeva enostaven umor. Ni jasno, kako se bo zaplet končal.

VOJNA med Iranom ter Irakom se nadaljuje, in vedno bolj trpi civilno prebivalstvo. Združeni narodi so že večkrat pozvali in rotili bojujoče se stranke, naj opustijo napade na civilne objekte. Ta teden je bil znova napadena iranska prestolnica Bagdad z raketami, medtem pa so iraška letala bombardirala Teheran. Križev pot se nadaljuje.

BRAZILCI se nahajajo v vedno hujši zagati. Novi predsednik Tancredo Neves, zaradi bolezni in operacije sploh ni mogel nastopiti svojih funkcij. Ko so že dali rok ozdravljenja, in so se pojavile prve fotografije nekoliko okrepčane predsednika, je novica o prekleti operaciji na srcu znova razburkala brazilsko morje. Mnogi se že zaskrbljeno ozirajo proti vojašnicam.

ZANIMIVO STATISTIKO so izvedli v Italiji: 30% Italijanov obiskuje bolj ali manj redno nedeljsko mašo; med njimi 4,1% komunistov, 29% socialistov, liberalcev 29% in 60% demokristjanov; 38% žensk in 24% moških, 41% starih in 24% mladih, 31% bogatih in 22% revnih.

Nekaj o „izdajalcih“

Bili so časi na Slovenskem, ko je bila ena najbolj rabljenih besedi „izdajalec“. To so bili časi vojne in revolucije, pa leta po končani vojni. Tudi danes je to besedo slišati in jo bo slišati, ko bomo v maju obhajali 40-letnico konca druge svetovne vojne, na Slovenskem in v Jugoslaviji pa tudi zmago komunistične revolucije. Zato bodo nujno prišli na dan tudi spomini na tiste dogodke in ljudi.

Kaj pomeni v slovarju komunistične partije beseda „izdajalec“? Da moramo razumeti vsebino te besede v pojmovanju partije, se moramo ozreti v dobo Josipa Stalina in njegovih čistik v tridesetih letih našega stoletja.

Gojko Nikoliš, star partijec in španski borec, piše v „Naših razgledih“: „Stalinovi procesi so trajali, glave so padale, in to glave starih boljševikov — zakaj? Le kako more star boljševik nenadoma postati ameriški, nemški in kdove čigav vohun — mednarodni vohun, izdajalec? Kako to?“

SRAMOTILNA NALEPKA
ZA NASPROTNIKE KOMUNIZMA

Da se je Stalin rešil svojih tekmecev in lahko uvedel svojo absolutistično oblast v Sovjetski zvezi, ali „kult ose-

nosti“, kot je dejal N. Hruščev, je svoje tekmece obtožil vohunstva, jih postavil pred sodišče ter jih obsodil kot „izdajalce“. Podobno je počel z ukrajinskimi kmeti ob prisilni kolektivizaciji, v začetku tridesetih let: milijone in milijone ljudi je obtožil izdajalstva, jih postrelil ali poslal v Sibirijo. Saj je beseda „izdajalec“ najbolj primerna nalepka, ki jo lahko vsak čas pritisneš na čelo svojemu nasprotniku, da opravičiš njegovo nasilno smrt in mu pri tem odvzameš še moralno čast.

To metodo je do viška pripeljal Stalin in z njim njegovi zvesti obkudovalci. Tako je francoski komunistični voditelj Maurice Thorez leta 1938 trdil, da so pravosodni organi v Sovjetski zvezi (tajna policija NKVD) naredili zelo veliko uslugo stvari miru, ko so neusmišljeno udarili po trockistično-buharinovskih „izdajalcih“ ter „morilcih“ in „agentih“ gestapa, „petokolonaših“ (NR 22. febr. 1985). Podobno so mislili vsi pravoverni partijci tistega časa, tudi slovenski in jugoslovanski.

SLOVENSKI KOMUNISTI
PO STALINOVIM POTI

Izšolani v Sovjetski zvezi so slovenski komunisti prinesli s seboj tudi sta-

linistične metode za boj zoper „sovražnika“. Med temi je bila tudi ta, da nasprotnika razglašiš za „narodnega izdajalca“. Saj ni potrebno, da iščeš in dokažeš njegovo krivdo, dovolj je, da mu daš vzdevek izdajalca. Ljudstvo, ki ne misli rado, bo verjelo in zadeva je rešena.

„Človek je po svojem zaznavanju omejeno bitje. Povprečnež rad sprejema neresnice (še bolj velja za polnesnice — o. p.). Povprečen človek se ne pogloblja v bistvo stvari, temveč želi biti podložnik, želi se pokoravati višji pameti, da mu ni treba misliti,“ pravi G. Nikoliš v istem intervjuju. To smo izkusili med vojno nešteto krat, ko so koga likvidirali kot „izdajalca“. „Je že kaj naredil,“ so ljudje ponavljali. Kaj je naredil, pa niso vpraševali.

Na ta način so se vršile sodbe in likvidacije med vojno in po vojni. „Izdajalci“ so postali škofje (Rožman, Stepinac, Margotti), duhovniki (Piščanc, Sluga, Anton Pisk v Kanalu, Izidor Zavadlav v Gorenjem polju), dekleta, celo otroci, fantje, možje, žene, starci in starke. Po vojni pa „dachauci“, Nagodetova skupina in drugi.

V kategorijo „izdajalcev“ si lahko uvrstil kogar koli, ker po Stalinovo ni bilo potrebno iskati dokazov o izdajstvu. Večkrat ni bilo niti sence kake krivde, le medel sum ali možnost, da si škodil partiji in narodnoosvobodilni borbi. Posebno težka krivda je bila, če

si se upal govoriti proti komunizmu ali širiti kako literaturo. Zaradi tega so kanonika Mirka Brumata razglasili za „izdajalca“, četudi je samo pridigal in molil. Smrti je ušel, ker se je 2. maja 1945 umaknil iz Gorice. Še več „izdajalcev“ je bilo drugod po Sloveniji, posebno v tedanji Ljubljanski pokrajini. Tam so jih šteli na deset tisoč. Ob koncu vojne so v maju in juniju 1945 pobili deset tisoč „izdajalske hlapčevske domobranske vojske“ (Mitja Ribič, NR 28. dec. 1984).

Ko človek sedaj po 40 letih od tistih časov gleda nazaj, se mora zgroziti, da smo Slovenci bili „narod izdajalcev“. Saj jih nikjer v Evropi niso poznali toliko.

MISLITI S SVOJO GLAVO
JE ZA PARTIJO ZLOČIN

Kako to? Zelo preprosto. Med vojno in hitro po njej je na Slovenskem šlo za zmago revolucije in za slepo vero v partijsko vodstvo, v Stalina in v Sovjetsko zvezo. To je trajalo do preloma s Stalinom poleti 1948. V zgodaj omenjenem intervjuju je namreč naslednj izpoved: „Mislim sem (v mladih letih), da je Stalin nesmrten in da je dialektični materializem vsemogočen ter da je mogoče s sovjetsko znanostjo kot vsemogočno ustvarjati čudeže, v kakršne smo verjeli: da je pšenični klas velik kot koruzni storž... Šlo je za

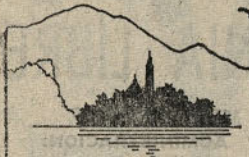
samovoljno podrejanje absolutistični disciplini, kot popolno vero v vse, kar prihaja 'od zgoraj', iz višjih forumov za vero v partijo...“ Iz samopodrejenosti partiji in iz vere vanjo je mogoče razumeti, zakaj so nastali „izdajalci“. Bili so ljudje, ki so mislili s svojo glavou in se niso podrejali temu, kar je prihajalo „od zgoraj“, ki niso kot ovce tekali za partijo in njenimi gesli.

Da je ironija še večja: leta 1948 je v Stalinovih očeh in pred partijami vsega sveta postal „izdajalec“ tudi Tito in jugoslovanska partija, ker sta se uprla sovjetski partiji.

Zaključimo z dr. A. Sfiligojem. Po končani vojni so ga jugoslovanske oblasti aretirale in zaprle v Ajdovščini. Rešil ga je dr. Dinko Puc, bivši ban v Ljubljani. Boris Krajgheer, tedanji načelnik OZNE za Primorsko, je odvrnil: „Sfiligoj je vendar proti nam.“ A so ga le izpustili, da ni končal kot „izdajalec“ kot toliko drugih v istem času. Zato dr. Sfiligoj zaključuje: „Ni treba, da kaj zgrešiš proti zakonu, kriv si zločina že samo zato, ker nisi komunist in moraš zaradi tega pred vojno sodišče.“

Beseda „izdajalec“ v izrazoslovju komunističnih partij ni torej nujno povezana s kakim zločinom, še najmanj pa s kakim resničnim izdajstvom.

(Katoliški glas, 7. marca 1985)

NOVICE IZ SLOVENIJE

IZOLA — Kasete s trakovi za električne pisalne stroje izdeluje Dora in jih izvaža Olivettiju v Italijo. Lani so jih izvozili kar en milijon, z letošnjim naročilom pa dosežejo dva milijona štiristo tisoč.

LJUBLJANA — France Vodnik je dobil novo nagrado s Poljske. Podelila mu ga je poljska sekcija Zveze evropske kulture „za zasluge za poljsko kulturo“. Vodnik je prevedel okoli trideset literarnih del in sestavil Poljsko-slovenski slovar; že prej je dobil od tam tri nagrade.

MARIBOR — „Rusalka“ A. Dvoržaka je po 14. letih spet stopila na mariborski oder. Kritiki ni zadovoljen s scenografijo (premalo fantazije) in režijo (statična), pohvali pa zbor (pripravil Maks Feguš), dirigenta (Samo Hubad) in nekatere pevce: Rusalka (Olga Gracelj) je glasovno nadpovprečna a premalo temperamentalna in pevsko zagnana; princ (František Livora) je glasovno sposoben, pa se preveč nagiba k dramskemu podajanju.

HRASTNIK — Vdor vode v premovalni rudnik Hrastnik onemogoča odkop. Voda in razmočen material sta onemogočila nadaljnji odkop, zato je proizvodnja premoga za 500 ton dnevno nižja. Na minuto priteče 500 litrov vode; prej je je priteklo desetkrat manj. To pa povzroča, da se podporje pogreza.

LJUBLJANA — Za obnovo črne gore je Slovenija od 1979 do 1983 prispevala 6,17 milijard dinarjev, kar predstavlja 15,1% vsega jugoslovanskega prispevka. Obveznosti za 1985 pa znašajo 665,2 milijona (podatki za leto 1984 še niso na razpolago).

LJUBLJANA — Opera je že dve, tri leta v krizi. Zdaj je skupščina občine Ljubljana-Center sprejela začasni ukrep družbenega varstva (intervencija, po „naše“). Puncica problema naj bi bilo prenašanje samoupravnih modelov iz gospodarstva v svet kulture.

SEČOVLJE — Obnovo solin bodo končali do leta ali do sredine prihodnjega. Celotno polje meri 680 ha; dva dela bodo izrabili za pridobivanje soli, v tretjem bodo gojili ribe, školjke in male rakce.

PRISTAVA — 30.000 rilcev bodo letno vzredili na novi prasičji fermi na Krškem polju. S tem bi zagotovili oskrbo Ljubljane in slovenske obale s 3.000 ton svinjine letno. Edino večjo skrb povzroča le možnost, da bi gnojilna onesnaževala podtalnico.

POSTOJNA — Slovenski krasoslovni muzej bodo ustanovili v glavnim sedežem v Postojni. Združeval bi vse dejavnosti Notranjske in posebej še Krasa ter urejal zbirke in jih razstavljal v Postojni, potem pa še po drugih turističnih jamah.

Samo milijon nas bo

Slovenski informativni tednik Teleks je dne 10. januarja objavil članek o rodnosti v Sloveniji. Najnovejši podatki namreč kažejo, da je rodnost v Sloveniji padla pod mejo, ki zagotavlja obnavljanje naroda. Članek sicer kritizira vlado, češ da nič ne naredi glede tega problema, zelo pa napada tudi stališče tistih, ki zahtevajo ukinjanje splava in izražajo „religiozno obarvano želje, da bi se ženska vrnila k materinstvu“. Nekateri odstavki sicer precej dolgega članka bodo naše bralce gotovo zanimali, zato jih posredujemo:

Dejstvo je, da se Slovenci niso nikoli hitro množili. Na ozemlju današnje Slovenije je živel sredi osemnajstega stoletja okoli 830 tisoč prebivalcev — po dobrih dvesto letih nas je komaj za milijon več. V času zadnjega popisa je živel v naši republiki 1.891.864 ljudi.

Dokler se nek narod povečuje, četudi počasi, ni nobenega razloga za vznemirjenost. Preplah dobi svoje prave korenine v tistem trenutku, ko se narod ne obnavlja več, ko začne rast prebivalstva stagnirati, ali še huje, ko se začne narod številčno zmanjševati.

Izračunali so, da mora biti totalna mera fertilitnosti 2,15, da se narod lahko obnavlja. Drugače povedano, to po-

LJUBLJANA — Industrija v Sloveniji je lani najmanj povečala svojo proizvodnjo, zato je pa izvozila za 3,5-krat več kot je bil lanski prirastek njene proizvodnje. Tako ugotavlja Ekonomski institut ljubljanske pravne fakultete.

BREŽICE — Zaloge lignita, ki so jih odkrili zadnja leta okoli Globokega, so ocenili okoli 10 milijonov ton. Do konca leta bodo ugotovili še ostale razmere; če bodo ugodne, bi že čez 5 let odprli nov rudnik.

JESENICE — Festival amaterskega filma bo pripravila skupina Odeon Jesenice ob svoji 20-letnici. Povabili bodo za mesec april okoli sto bratskih društev in nagradili najboljši dokumentarni, igrani, animirani in žanrski film. (žanr: slikanje naravi in običajem, kot se kažejo v vsakdanjem življenju.)

LJUBLJANA — Mineralna gnojila so zagotovljena za letošnje spomladno setev: 153 kg na hektar v povprečju. Vendar se lahko zgodi, da bodo ostala neporabljena, če bo primerjava cen tako neustrezna. Gnojilom se je v obdobju 1980-1984 cena povzela za 600%, kmetijskih pridelkov pa le 527 odstotkov. Zato so predlagali, da bi povečali regres za gnojila in znižali obrestne mere za kredite za gnojila.

LJUBLJANA — Kozmetični izdelki Ilirije-Vedrog ne plačujejo več licenc. Zadnja je bila za barve za lase Koleston zahodnonemške firme Wella in še to je zamenjala pogodba, da jo od sedaj naprej Ilirija-Vedrog izdeluje s kooperantskim odnosom. Sprememba je kot dokaz visoke kakovosti slovenskega produkta. V svet bo izšlo iz Slovenije milijon tun barvil za lase, ki se bodo vsako leto povečale za 10%.

GORNJA RADGONA — Moskovski TV program bodo lahko sprejemali v Sloveniji preko posebne antene, ki jih bo začela serijsko izdelovati Gorenjeva delovna organizacija Elrad.

ZG. GAMELJNE — Pletenine iz tovarne Rašica gredo dobro v prodajo, kljub manjši kupni moči. Zato iščejo povečati izvoz: 40% zmogljivosti je zasedanih z delom za izvoz; zaradi težje prodaje na zahod so začeli iskati kupce v SZ, od koder dobivajo v zameno bombaž, pa še v Irak in Iran. Pred dvema letoma so delali na strojih, ki so bili večinoma izrabljeni, zato so kupili nekaj novih elektronskih strojev.

LJUBLJANA — Primerjanje med cenami živil leta 1980 in letošnjimi ni ravno vzpodbudno. Kupna moč se je precej znižala, cene so pa vseeno zrastle. Leta 1980 so lahko z mesečno plačo kupili 2.259 jajc, letos pa le 1.590. Prej bi kupili 339 kg limon, letos pa 132 kg. — Realno se je govedina podražila za 37,8%, svinjina za 38,5%, očiščeni piščanci pa kar celih 80%.

meni, da mora vsaka ženska statistično roditi 2,15 otroka.

V šestdesetih in sedemdesetih letih smo imeli v Sloveniji res relativno velik naravni prirastek (razlika med živorojenimi in umrliimi). Posebej če smo se primerjali s Hrvati ali Vojvodinci, smo se lahko krepko potrkali po prsni, češ pri nas je vse O. K. Vse do leta 1982 je bila razlika med živorojenimi in umrliimi več kot 10 tisoč v korist živorojenih. Pred tremi leti pa je znašal naravni prirastek le še 9.156 malčkov — skoraj pol manj kot na primer v letih od 1950 do 1955.

Zadnja leta vse drugače

Število navorojenčkov pada vse od leta 1979. Še leta 1980 so jih Slovenke rodile 29.902, dve leti kasneje pa 27.995. Natančnih statističnih podatkov za zadnji dve leti ni, vendar vse kaže, da število novorojenčkov še pada, s čimer se zmanjšuje tudi naravni prirastek, saj je smrtnost zadnjih nekaj let obstala na številki 18 tisoč.

Postopoma se zmanjšuje tudi totalna mera fertilitnosti. Po podatkih iz Statističnega letopisa SR Slovenije za leto 1983 je vsaka Slovenka leta 1965 rodila povprečno 2,4 otroka, leta 1980 2,2 otroka in 1981, le še 2,1 otroka. V

MOLIEROV „NAMISLJENI BOLNIK“

„Slovensko gledališče v Buenos Airesu“ je na odrskih deskah Slovenske hiše zaigralo petkrat (15., 16., 22., 23., in 24. marca t. l.) Molierovega Namisljenega bolnika v priredbi režiserja Maksa Borštnika. Namisljeni bolnik je poslednje delo Moliera (Jeana-Baptista Poquelina, 1622-1673). Moliere, tedaj že ljubljene Ludvika XIV., je delo uprizoril v kraljevskem „Francoskem gledališču“ v Parizu, igral protagonista, ves bolan po četrti predstavi omahnil in čez nekaj ur nato umrl. Delo sodi med t. i. komedije naravi ali značajske komedije. Avtor si je v tem delu jedko privoščil tiste zdravnike, ki so menda v tedanjih časih „zdravili“ svoje paciente zlasti s šarlatanstvom, klistiranjem in puščanjem krvi, zavračali pa znanstvena dognanja medicine.

Kaj je nameraval Molière z Nami-

PLANICA — Prejšnji teden so se tu začeli skakalni poleti za svetovno prvenstvo. Istočasno bodo tudi praznovali 50-letnico prve planiške skakalnice. Snega je še dovolj, pomagajo pa tudi z umetno narejenim. Upajo, da se bo kot vedno tega slavlja udeležilo veliko skakalcev in gledalcev.

UMRLI SO OD 30. jan. do 8. febr. 80:

LJUBLJANA — Herman Bizjak; Ladislav Lenart; Matevž Okršlar; Tone Kovačič; Stane Bufolin; Olga Šavnik; Franciška Slana roj. Pišter, 77; Janez Vrečko; Terezija Dekleva roj. Franc Kuzman; Terezija Dekleva roj. Herman; Ivanka Brišič roj. Ostrovska, 95; Jožef Lenart, 73; Marija Podobnik roj. Kravanja; Janez Marn; Roza Pajk; Mara Hafner-Zajc roj. Zemljic; Stanko Hauptman; Marija Hafner roj. Fik, 90; Srečko Cirman, 62; Franc Stepančič; dr. Marija Stupica; Marija Brecljnik; Rada Antončič-Zlokas roj. Košir; Rozi Sever; Ivanka Nedeljo-Sever; Angelika Karakaš; Ivanka Stare-Zupan; Valentin Jenko; dr. Svetozar Ilesič; Anton Zalomnik; Apolonija Bonšek roj. Poje; Adolf Jenko; Gita More roj. Kolenc; Jožica Deržaj roj. Podbregar, 83; Marija Škrabl roj. Tome, 65; Ana Obravnič roj. Hodnik; Vladimir Štrubelj; Franciška Nussdorfer roj. Rus; Josipina Hribar.

RAZNI KRAJI — Savica Prah roj. Sever, Kranj; dr. Amalija-Marija Lompar roj. Rehberger, Beograd; Gabrijel Vovk, Novo mesto; Rudolf Ahčin, Trzin; Bojan Medvel st., Koper; Ana Kovačič roj. Strmole, 74; Veliki Gaber; Franc Čepar, Ajdovščina; Stanislav Tanko, Pivka; Jože Medved, Muljava; Roza Šket, Stari trg pri Trebnjem; Rudolf Terpin, 89, Vipolže; Franciška Bavdek Rupar, 81, Rute; Hedvika Pečar roj. Eber, Celje; Alojzij Resman, 84, Bled; Marija Novak (Vavptova mama), Žužemberk; Leopold Nemančič, 80, Suhor pri Metliki; Maks Medja, Jesenice; Ivan Purkat, Prhajovo; Alojz Pihler, Ptuj; Bogomir Dekleva; Francka Jelenc, Velike Lašče; Ana Lort, Radče; Jože Babič, Škofja Loka; Franc Mrlak, 80, Borovnica; Jelka Višnar roj. Marčič; Alojz Šketelj, 76, Domžale; Jožefa Založnik, 82, Notranje Gorice; Marija Bertko, 79, Cezarji; Franciška Erjavec roj. Gruđen; Ludvik Seražin, Zg. Gameljne; žpk. Franc Kolenc, Miklavž pri Ormožu; Dušan Petrič, Laško; Ivana Kuhar roj. Šimenc (Kovačeva mama), Videm; žpk. Martin Lupše, Vojnik; Franciška Perme roj. Širk, Mala Kosturница; Jože Cof, Zavrh.

zadnjih treh letih je totalna mera fertilitnosti nabrž že padla.

Prelom v relativno ugodnim demografskim gibanjem se ujema s časom, ki ga danes skorajda brez izjeme označujemo kot „začetek krize“. Videti je, kot bi s krizo prišlo na dan vse tiste demografske značilnosti, ki so jih ugodni pogoji rojevanja (materialna blaginja, navidezni napredek družbe, izboljšanje položaja matere) uspeli zaježiti in prikriti.

Po mnenju demografa dr. Janeza Malačiča z Ekonomske fakultete v Ljubljani so se za ugodnimi številskimi odvijali tudi pri nas vsi tisti demografski procesi, ki so značilni za druge evropske države, in ki so privedli do tega, da se mnogi narodi ne obnavljajo več.

Zadnja leta baje tudi manj priseljencev iz drugih republik

Na slovenski demografski trenutek je vplivalo tudi zmanjšanje števila priseljencev iz drugih republik. Od leta 1963 je prišlo in ostalo v Sloveniji povprečno 3.000 ljudi iz sosednjih republik. Ob konstantno nizki rodnosti je bil to precejšen obliž k večanju števila prebivalcev Slovenije.

Z zmanjšanjem priseljavanja po letu 1980 in padanjem rodnosti in istem času smo Slovenci v celoti in na videz kar naenkrat stopili v obdobje resnih demografskih problemov. Tisto, kar se je v resnici kuhalo v ozadju, je sedaj

sljenim bolnikom? Nuditi razvedrilo in zabavo, hkrati pa se ponorčevati iz formalistične medicine in iz bičanjem človeških slabosti in družbenih razvad opozoriti občinstvo, naj živi po pameti in v zdravih naravnih nagnjenjih.

Argan, namisljeni bolnik, je središče veseligre. Domišlja si, da je hudo bolan, obda se z zdravili in zdravniki ter celó namerava s prisilo poročiti svojo hčer Angeliko z enim izmed njih. Vendar si je Angelika že izbrala zaročenca po svojem srcu. Belina, Arganova druga žena, hlini sočutje in ljubezen do Argana, v resnici ga pa zaničuje in zanemarija, kuje pa naklep, da bi svoji pastorki spravila v samostan in se grabežljivo polastila vse dediščine. Mladi zdravnik Tomaž Diafoirus, kratke pameti in izumetničenih manir, ki mu je Argan obljubil Angeliko za ženo, s svojim prismuknjanim dvorjenjem kajpak ne osvoji dekleta. Kleantu, Angelikinemu izvoljencu, se posreči priti v hišo, ker se predstavi kot namestnik glasbenega učitelja. Mlada zaljubljenca si z igranjem in petjem izpovedujeta svoja čustva, Argan pa sprevidi igro, nažene Kleanta, hčeri pa zagrozi s samostanom, če se ne bi hotela poročiti z ženinom, ki ji ga je bil on izbral. Beralt, Argonov brat, ki v komediji skupaj s služkinjo Toaneto predstavlja zdravo naravno čutenje in mišljenje, hoče strezniti brata, mu dopedati, da je zdrav, mu odpreti oči glede žene in ga prepričati, da bi se Angelika lahko poročila po svojem srcu. To doseže s pomočjo prebrisane služkinje, ko se Argan „naredi mrtvega“ in odkrije resnična čustva žene Beline in hčerke Angelike. Brat mu še svetuje, naj Argan sam postane zdravnik, češ da je za to najbolj potrebna zdravniška obleka in zdravniška kapa. Komedijska se konča z burlesko doktorsko promocijo z recitacijo, petjem in plesom, v splošno veselje igralcev in občinstva.

Režiser Borštnik je vsa 3 dejanja strnil v enega. Obe medigri je črtal. Na prazni oder so v začetku igre med glasbo prinesli najpotrebnejšo odsko opremo igralci sami in jo v teku igre ob spremembi scen premikali, prinašali ali odnašali.

Protagonista je predstavil Borštnik sam. Videti je pri vsaki novi uprizoritvi komedij, da je rojen komik in da do potankosti obvlada odsko tehniko. Z lahko duhovitostjo ponazarja besedno govorico z mimiko obraza in kretenj. Njegov lik je bil notranje in zunanje dograjen in nam bo ostal v spominu.

Predstave SGBA so vsako leto na visoki amaterski ravni. To je bilo tudi ob Namisljenem bolniku, čeprav je bilo med igralci nekaj zelo mladih in novih moči. Presenečenje predstave je bila zlasti Lučka Jereb v zahtevni vlogi služkinje Toanete. Pokazala je izrazit igralski talent. Močno komično žilico smo ponovno ugotovili pri Blažu Mikliču (Tomaž Diafoirus) in Andreju Peršuhu (notar) odkrili pa pri Emilu Urbančiču (gospod Diafoirus, zdravnik).

SLOVENC V ARGENTINI

Poroka: V soboto 23. marca t. l. sta se poročila Andrej Filipič in gđ. Lidija Maček. Za priči sta bila ženinov oče Marjan Filipič in nevestina mati ga. Cecilija Maček. Poročil ju je g. France Bergant. Čestitamo!

Smrti: V Ramos Mejiji je umrl 24. marca Alojzij Mali; 25. marca v San Justu Alojzija Jereb roj. Urbančič, v Kanadi pa Peter Markeš, član Slovenskega narodnega odbora in podnačelnik Slovenske ljudske stranke za Kanado. Naj počivajo v miru!

Mladostno zaljubljenko dvojico Angelike in Kleanta sta sveže in zasanjano odigrala Marjana Šušteršič in Dominik Oblak, varljivo Belino, Arganovo drugo ženo, z vzvišeno zadržanostjo Tinka Loboda, navihano Luizano, Arganovo hčerko, s prikupno ljubkostjo Lučka Poznič, resnobnega Beralta z besedno in igralsko uglejenostjo Pavel Fajdiga, smešnega apotekarja in slovitega zdravnika Purgona s primerno karakterizacijo pa France Hribovšek in Štefan Burja. V sklepnih komedijantski sceni je bil Urbančič predsednik medicinske fakultete, Peršuh, Burja, Miklič in Hribovšek pa zdravniki.

Spremna glasba je bila Francoisa Couperina in Milana Magistra ml., osvetljava je imel na skrbi Bogdan Magister, kot asistenta režije sta pomagala Fajdiga in Oblak, vodstvo predstave pa je bilo v rokah Lojzeta Rezlja. Predstavo so omogočili z mecenskimi delom Majda Kelc, Katica Dimnik, Lojze Rezelj in igralci sami.

Sproščeno igranje vseh igralcev je potegnilo za seboj občinstvo, da je z vedrim zanimanjem sledilo dogajanju na odru, na koncu pa s hvaležnostjo nagradilo igralce in še posebej Borštnika z navdušenim ploskanjem.

J. Š.

Razstava

Ob priliki predstave Molierove komedije sta priredili svojo slikarsko razstavo pred vstopom v dvorano v Slovenski hiši sestre Andreja in Marjeta Dolinar.

Obe mladi slikarki — Marjeta je ravnokar končala slikarsko šolo — sta že prej razstavljali ob podobnih prilikah, pa tudi pri razstavah v argentinskih javnosti, kot na primer pri skupinskih mestnih razstavah v Moronu in drugod.

To pot je starejša sestra Andrejka razstavila pet svojih olj; večinoma so to tihožitja, eno pa je ženska figura. Njeno slikanje je svobodno in umirjeno s harmonično povezavo. Njena sestra Marjetka je tudi razstavila štiri dela. Njena tri olja so kompozicionalna tihožitja, predvsem v temnih barvah, pa sproščen pastel Drevesa.

Veseli smo delovanja in vednega napredka pri obeh slikarkah in jima želimo uspeha tako med Slovenci kot med domačini.

Slomškov dom

se pristrčno zahvaljuje vsem rojakom, ki so velikodušno podprli naš Dom s svojo številno navzočnostjo, lepimi dobitki in mnogimi izrazi solidarnosti. Še posebno zahvalo vsem našim sodelavcem, ki so vso tombolsko prireditve odlično izvedli. Vsem Bog povrni!

JADRAN - DONAVA

V Gradežu (v tržaškem zalivu) je potekalo mednarodno srečanje, ki je obravnavalo plovni prekop Jadran-Donava. To srečanje je organiziralo italijansko ministrstvo za zunanje zadeve in se ga je udeležilo okrog 450 strokovnjakov iz Italije, Jugoslavije, Avstrije, Madžarske in Francije. Ta vodna pot bi bila speljana z Jadranskega morja z izhodiščem v Trzinu najprej po Soči, nato po Vipavi, v predoru pod Javornikom do Vrhnike in od tu dalje po Ljubljani do Ljubljane. Od Ljubljane dalje je predvideno nadaljevanje prekopa vzdolž Save do Zidanega mosta, kjer bi se en krak obrnil proti severu ter mimo Maribora dosegel Donavo. En krak bi se nadaljeval po Savi do Šameca, kjer bi se odcepil do reke ter dosegel Donavo pri Vukovaru. Strokovnjaki so v razpravi poudarili zlasti pomen kraka Zidani most-Maribor-Donava (pri Bratislavi), ki bi lahko pritegnil k Jadranu znatne tokove blaga iz Srednje Evrope in v nasprotno smer.

SREDNJEŠOLSKI TEČAJ RAVN. MARKA BAJUKA V SLOVENSKI HIŠI

sporoča Zedinjeni Sloveniji in tudi vsem Domovom ter organizacijam ter staršem šolski urnik za leto 1985:

Marec: 30.; april: 13. in 20.; maj: 4. in 18.; junij: 8. in 22.; julij: 6. in 27.; avgust: 10., (17. profsorska seja in sestanek s starši) in 24.; september: 7., 14. in 28.; oktober: 5. (12. izlet) in 19.; november: 2., sklepna seja 9. in zaključna prireditev 16. Prosimo vse, da te datume upoštevajo!

Ravnateljstvo

Ali ste vedeli, da vam \$a 50.000 vložnih pri nas v enem mesecu prinese več kot \$a 10.000 obresti, poleg tega pa ste še zavarovani in upravičeni do raznih drugih podpor in ugodnosti? Seveda vam je denar vedno na voljo! Kar se denarja tiče, vam

SLOGA

iz svoje 30-letne prakse lahko marsikaj nudi. Informacije v naši pisarni: Bmé. Mitre 97 - Ramos Mejia - Tel. 658-6574 ali 654-6438 vse dni od ponedeljka do petka od 15. do 19. ure. Podružnica v Slovenskem domu, Córdoba 129 - San Martín - Tel. 755-1266 uraduje ob torkih in četrkih od 18. do 20. ure in ob nedeljah po slovenski maši do 11.30 ure.

1955 - SLOVENSKI DAN - 1985

30 LET SOLIDARNOSTI MED NAMI IN
OB 40-LETNICI NAŠEGA ZDOMSTVA

NA BELO NEDELJO, 14. APRILA, V SLOVENSKI VASI

spored:

11.00 Otvoritev z dviganjem zastav in pozdravom predsednika Zedinjene Slovenije, nato odhod iz Doma v cerkev Marije Kraljice

11.30 Sv. maša. Daruje delegat msgr. A. Orehar

13.00 Kosilo

16.00 Akademija: „BOG IN SLOVENIJA! — 40 LET ZVE-STOBE!“

- Pozdrav predsednika Društva Slovenska vas
- Govor dr. M. Kremžarja
- „Naša zgodba“ — v besedi in pesmi napovedovavca,

solistov, recitatorjev in pevskih zborov

Nato Prosta zabava

(Sodeluje orkester „Magnum“)

Prijateljska napitnica in nagradno žrebanje v pomoč mendoškim rojakom prizadetim zaradi potresa.

ODPRI ROKE, ODPRI SRCE!

NARODNE NOŠE: PRIDITE V ČIM VEČJEM ŠTEVILU K OTVORITVI IN SVETI MAŠI!

Vabi

ZEDINJENA SLOVENIJA

ESLOVENIA LIBRE

Fundador: MILOŠ STARE
REDACCION Y ADMINISTRACION:
RAMON L. FALCON 4158
1407 BUENOS AIRES
ARGENTINA
Teléfono: 69-9503

Glavni urednik:

Tine Debeljak ml.

Uredniški odbor:

dr. Tine Debeljak, Tone Mizerit,
dr. Katica Cukjati, Gregor Batagelj

Correo Argentina Central (B)	FRANQUEO PAGADO Concesión N° 5775.
	TARIFA REDUCIDA Concesión N° 3824
Registro Nacional de la Propiedad Intelectual N° 299831	

Naročnina Svobodne Slovenije za l. 1985:
Za Argentino \$a 3500, pri pošiljanju po pošti \$a 4000; Združ. države in Kanada pri pošiljanju z letalsko pošto 60 USA dol.; obmejne države Argentine 53 USA dol.; Evropa 65 USA dol.; Avstralija, Afrika, Azija 70 USA dol.; ZDA, Kanada in Evropa za pošiljanje z navadno pošto 45 USA dol.

TALLERES GRAFICOS "VILKO" S.R.L., ESTADOS UNIDOS 425, 1101 - BUENOS AIRES - T. E. 362-7215

OBVESTILA

SOBOTA, 30. marca:

V Slomškovem domu v Ramos Mejia ob 20.30 letni občni zbor Kreditne zadruge SLOGA.

Pričetek srednješolskega tečaja ob 15. uri.

NEDELJA, 31. marca:

V Carapachayu ob 16 tombola.

V zavetišču dr. Gregorija Rožmana ob 11.30 blagoslov oljk in butaric, sv. maša nato skupno kosilo.

Občni zbor Društva Zedinjena Slovenija ob 9.30 v Slovenski hiši.

V slovenski cerkvi Marije Pomagaj ob 9.30 blagoslov oljk in butaric, procesija in sv. maša.

SREDA, 3. aprila:

Liga žena in mati v San Martinu: predavanje msgr. Oreharja o mladini.

VELIKI ČETRTTEK, 4. aprila:

V slovenski cerkvi Marije Pomagaj ob 19. uri slovesno opravilo velikega četrtega.

VELIKI PETEK, 5. aprila:

V slovenski cerkvi Marije Pomagaj ob 19. uri bogoslužje velikega petka.

VELIKA SOBOTA, 6. aprila:

V slovenski cerkvi Marije Pomagaj ob 22. uri velikonočna vigilijska.

SOBOTA, 13. aprila:

Redni pouk Slovenskega srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri. Začetek visokošolskega tečaja ob 16. uri v Slovenski hiši. Vpisovanje, nato pa inavguralno predavanje univ. prof. dr. Milana Komarja.

V Slomškovem domu ob 20 uprizoritev veseligré „Namišljeni bolnik“, v izvedbi Slovenskega gledališča.

NEDELJA, 14. aprila:

SLOVENSKI DAN v Slovenski vasi v Lanusu.

SOBOTA, 20. aprila:

Redni pouk Slovenskega srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15.

Naročnikom v Argentini

Naročnina za Svobodno Slovenijo je zaradi inflacije povišana od 1. aprila 1985 na

\$a 5.300 za naročnike, ki dobivajo list po poverjenikih, ter \$a 6.000 za pošiljanje po pošti.

Upajmo, da bomo lahko to ceno ohranili do 30. junija 1985. Prosimo vse naročnike, da upoštevajo gospodarske težave v državi in čimprej poravnajo naročnino, ki smo jo nastavili kar najnižjo mogoče.

UPRAVA SVOBODNE SLOVENIJE

SLOVENSKI DOM - CARAPACHAY

zaradi slabega vremena preložena tombola

bo v nedeljo 31. t. m. ob 16

Glavni dobitek: TV Barvni aparat znamke ITT 20', drugi dobitki: Sušilec za perilo in 80 bogatih nagrad in še 300 činkvinov. Dobra postrežba — na razpolago priznani krofi.

Prisrčno vabljeni!

Nenadoma je umrl v Kanadi dolgoletni borec za pravice in svobodo slovenskega naroda, gospod

Peter Markeš

podnačelnik Slovenske ljudske stranke

Prepričani smo, da nas bo še dalje spremljal pri naših naporih skupno s svojimi padlimi soborci.

Načelnstvo Slovenske ljudske stranke

Buenos Aires, 26. marca 1985

Marja Rodziewiczowna

H R A S T

(DEWALTIS)

Medtem je lakaj naznanil, da je voz, s katerim naj bi si šla ogledat bližnjo pristanov, naprežen.

Marwitz je ostal tu. Metal je trnek v vodo in z utrujenimi očmi gledal na košček plutovine na vodi. Toplota in tišina sta ga silila v dremavico. Sanjalo se mu je o plantaži, bombaževini, strojih, tedenski plači in o pudingu, ki ga je z belimi ročicami prijemala Irenka. Nasmehnil se je v snu. Medtem so mu ribice objedle črvičke in odplavale naprej. Ribiči v čolnih so se zvedavo ozirali po neznancu in se mu dobrohotno smehljali.

Brez očitkov se je lahko vdal svoji strasti. Irenka ga sploh ni potrebovala več. Peš ali v kočiji je obiskovala svoja posestva, se seznanjala z vsako malenkostjo na njih. Vrnivši se, je poslušala Markove nasvete in pojasnila in se tako živela v delo svojih prednikov. Navadno sta sedela na verandi ob vrtu. On sključen in zroč v tla, ona obdana s pisalnim orodjem in slovarjem. Ni govoril več o odhodu. Po malem jo je uvarjal v oskrbo gospodarstva in kontrole. Učil jo je z zgledi in jo pripravil na njene dolžnosti.

Ogledali so si veleposestva, gozdove, mline, sicer površno, toda vse. Služinčad se je obračala k nji za navodila. Razumela je veliko besed. Minil je teden dni, a Marko ni še užival svoje pristo-

sti, da bi delal zase in izvršil svoje dolžnosti. Kakor zaklet je sedel pri njej in molčal.

Istega večera so sedeli vsi trije nad Dubisso. Marwitz je dražil ribe s črvički, Irenka se je učila iz slovarja, Marko je ležal nekoliko v stran in zrl na gozd.

Izza dreves se je tiho in skrivnostno prikazala ladjica kakor lupina, ki jo je vodil spreten veslač čez reko do Pošwic. Ko se je približala na sredo vode, so poslednji sončni žarki razsvetlili žalosten obraz in skrivljene, jokave črte v njem. Bil je Lukež Gral.

Czertwan je vstal. Iz obraza mu je sevala grenka slutnja. Prvikrat ga je nekdo gledal, kakor bi ga hotel pozvati na delo, kakor bi ga spomnil, da je čas za delo...

Gral ga je uzrl in veslal naravnost k bregu. Bil je ves v zadregi, ko je videl prijatelja v takšni družbi.

Že od daleč je dvignil klobuk.

„Ali si prišel po mene?“

„Oprostite! Čakal sem že dva tedna. Nimate časa?“

„Si vzel jezero?“

„Vse sem storil, kakor ste ukazali. Jezero je naše, a nisem imel dovoljenja za ribji lov in mi židje vse ribe polové. Šel sem po nasvet k vašemu botru. Hotel je sam sem, pa je bolan in ne more. V jurgiških mlinih nimajo več

(35) žita in zato stoje že od četrtega. Mlajši iz Skomontov vas je že trikrat iskal. Gospodična Hanka je prišla včeraj z župnikovo vnukinjo in vas prav tako potrebuje. Najhuje pa je s temi ribami, ki imajo sedaj tako lepo ceno. Čakamo na vas kakor na sonce!

Gospodična Irenka je poslušala ta pogovor zelo radovedno. Časih je razumela kakšno besedo, časih uganila.

„Kaj nas že zapuščate?“ je rekla z obžalovanjem.

Pomolčal je in, ne da bi se ozrl najo, rekel:

„Kolikorkrat me pokličete, pridem. Zdaj moram iti!“

„Tako?“

„Tako!“

Poklonil se je globoko.

„Na svidenje torej! Zahvalim se vam za vse!“

Prav takrat je bila srebrna ribica prav blizu trnka. Marwitz je potegnil trnek in podal Czertwanu roko.

„Na svidenje, čimprej,“ je rekel iskreno.

Po bratsko sta si stisnila roke. Irenka je bistro pogledala v Marka:

„Tudi mi se lahko po amerikansko ločimo!“

Široka, ogorela in trda roka je objela njene nežne prste, orjaška postava se je spoštljivo priklonila. Veselo in s koketnimi očmi je še pristavila:

„Ko že držite roko, jo lahko tudi poljubite!“

Priklonil se je še nižje in spolnil njeno dovoljenje. Ko se je zravnal, je bila rdečica na njegovem obrazu. Umaknil se je njenemu pogledu.

BAJDA s.r.l.

**svoj kvalitetni parket,
sedaj na razpolago
tudi v Buenos Airesu.**

JUAN B. ALBERDI 3981

Capital

Tel. 67-2494

POSEBNI POPUST ZA ROJAKE!

25. marca je odšel h Gospodu po neutrudnem delu za rojake bivši domobranski častnik in gospodarski in politični javni delavec, gospod

Peter Markeš

član Slovenskega narodnega odbora

Za njegovo delo mu bomo ostali vedno hvaležni!

Za Slovenski narodni odbor
Rudolf Smersu, predsednik

Buenos Aires, 26. marca 1985

„Blagor služabnikom, ki jih Gospod ob svojem prihodu najde čuječe!“

Lk 12, 37

Zaspala je v Gospodu na Marijin praznik, 25. marca, naša ljuba mamica

Lojzka Jereb roj. Urbančič

Zahvaljujemo se vsem, ki so ji v življenju izkazovali dobroto, predvsem še v dnevih bolezni in na njeni zadnji poti. Priporočamo jo v molitev:

mož Janez,
otroci Miriam, Kristina, Janez in Lučka,
sestra in bratje Milena, Bogo, Slavko,
Rajko in Vinko z družinami
ter ostalo sorodstvo

Buenos Aires, Ljubljana, Zagreb, St. Catharines (Kanada)

Ni rekel več besede. Še enkrat se je poklonil in se spustil po bregu do ladjice. Lukež mu je napravil mesto in mu podal veslo. In odmaknila sta se od brega.

Sonce je pordečilo Dubisso. Plamtena je voda, ladjica in vrhovi gozda. V ognju sta bili tudi obe senci veslarjev. Prvi droban, sključen in zroč brez misli v vodo, drugi kakor hrast, košat, ponosen z dvignjeno glavo, ne meneč se za deroče valove in vrtince v reki.

Gledal je na svoje hraste in poslušal Grala:

„Že teden dni je, odkar naju je Wojnat pognal iz bajte. Lonce, ki so bili naši, je razbil; krošnje je razsekaj; obleko in kovčge je vrgel na cesto in naju pregnal ven na dež. Takšna je moja usoda! Že drugega dne, ko sem

se bil vrnil od jezera, sva se preselila v mojo bajto. Zdaj joče brez prestanka in nič ne govori. Ali sem jaz kriv tega gorja? Drugim se vse smeje, mene pa vse objokuje. Bolje bi bilo, če bi ne bil rojen. Vsa vas me vlačijo skozi zobe; meni se smejejo, njej pa s palicami žuga. Kaj more ona za to, uboga revica! Moja usoda se je privila nanjo kakor slak okoli kola, in prepletla vse življenje.“

V tem trenutku je zadonela od Pošwic in plavala nad reko melodija nezna-ne pesmi. Peval jo je en glas, potem dva in spet en ženski glas. Marko se je ozrl. Irenka Orwidova je stala na bregu, oprta na zgrbančene vrhove stare vrbe. Upognjene veje so kakor zelen venec objemale njeno glavo, ozadje pa je zlatilo sonce.